

Voordracht Marion Bloem 2009



Nationale Herdenking
15 augustus 1945

Geen requiem

'Jullie hebben nooit honger gekend' hoorden onze ouders koud aan wal omdat ze niet dol op hutspot waren.

Ze aten wat de Hollandse pot, verschaft en na jaren pension, bakten ze op een dag in eigen keuken vol vreugde hun nasi nostalgie met trassi. Veel knoflook. Pedis.

Op school was er alleen een Tweede Wereldoorlog in Europa geweest en had die de andere kant van de wereld overgeslagen of met rust gelaten. Dus vroegen we niks want er viel niets te vragen. Onze ouders zwegen en legden hun verleden in hutkoffers op zolder. Niet echt op slot. De sleutels slingerden rond in dromen. Of doken plotseling op.

Onze moeder deed haar best om alles te vergeten. Ze sprak niet over de pap van stijfsel. Hoe ze hun leven waagden door de fotoalbums in het vrouwenkamp stiekem te bewaren. Telkens op een andere plek. Ze vergat de angst van haar oudste zus. Veertien. Gedwongen tot plezier. Hoe ze halsstarrig weigerde ook toen ze dreigden haar familie kwaad te doen. De mannen bedienen met sterke drank zonder zelf te drinken. Dorst. Andere meisjes die zich gewillig lieten pakken zeiden dat zij het ook moest doen want zo erg was het niet. Zo erg nog niet. De handen van de vijand op hun borsten en hun billen. Hoe ze alleen maar kon denken aan vluchten maar niet wist waar naar toe. Bij de deur stond een bewaker. En hoe ze toch ontkwam. Waar onze oma over zweeg. Behalve dat een sterke wil wint.

We hoorden over de gekko die gekko riep. Niet over de broertjes van twaalf. Een kamp alleen voor jongens. Dat een moeder vocht om haar zoon en werd geschopt. Ook kinderen moesten kijken. Tellen in die vreemde taal. Eigen woorden verboden. Aantreden op bevel. Hun nummer zeggen in vreemde klanken. Dat ze moesten buigen. Vele malen per dag. Geslagen als hun hoofd niet diep genoeg boog naar de grond uit respect voor een vijand die er plezier in had te vernederen wie nog niet liet zien dat ze al genoeg vernederd was.

Onze moeder vertelde wel: dat ze moest werken aan de omheining in de hete zon. Dat hun kindervingers het bamboevlechtwerk vlotter repareerden dan volwassen vrouwen. En dat scholen waren verboden.

Daarom leek haar Tweede Wereldoorlog ook ons zo erg nog niet.

Ze vertelde trots van de rokken die ze maakte van stropdassen omdat ze geen jurken hadden maar wel kleren van mannen die er niet meer waren.



Dat ze stiekem in het begin nog ringetjes en kettinkjes ruilden voor rijst, en later zeep voor suiker. Dat er een zware straf stond op handelen door het bilik hek met mensen buiten. Steeds minder om te ruilen. Dat haar zus in de groei zoveel honger had dat ze haar en haar zusjes de pap uit de mond had gelepeld. De restjes weg gegrist als je even niet keek.

En dat je niemand, alleen je zus nog kon vertrouwen. Ze heeft wel verteld van de duiven die boven het kamp vlogen omdat de oorlog eindelijk afgelopen was. Maar dat er meteen een nieuwe was begonnen met nog meer angsten omdat je nooit wist waar en wie de vijand was.

En dat ze bijna vijftien was en niet meer kind. De oude vijand bewaakte tegen nieuwe.

Het kamp werd van gevangenis thuis.

Onze vader worstelde met zijn eigen spoken die 's nachts uit de hutkoffers op zolder kropen om te dansen in zijn vermoeide kop. Slapen werd weelde.

Overdag kon hij vergeten wat hij toen had moeten zien. Hoe ze werden gedwongen in een kring een vriend van hoog te laten vallen en hoe ze met onderlinge blikken een manier verzonnen. Net doen of je gooit. Een been een arm wat langer vast. En hoe dat in een kring met vreemden door de vijand weer werd afgestraft. De vriend bleef leven een ander viel. Zijn nek gebroken.

Hoe zijn broer met honkbalknuppel werd gemold omdat hij stiekem kleding bij hun moeder bracht. Hoe ze opeen gepropt als broodnodige of overbodige vracht nooit wisten of er een eindbestemming was.

Hoe hij op een krijgsgevangenen-schip in het ruim met zijn ooms zat te praten. De torpedering.

Hoe hij zag dat het hoofd van zijn beste vriend met een bijl door midden werd gespleten omdat de reddingsboei niet met gevangenen werd gedeeld. Hoe er geen tijd meer was. Hoe hij niet kon zwemmen en toch moest springen.

Hoe zijn drie ooms verdronken. En ook zijn neef. Hoe hij aan een drijvende kist kon hangen. Rond dreef. Acht of negen uren lang. Hoe hij anderen in de oceaan hoorde roepen. Alle talen. Help help. Tolong tolong. Velen om hun moeder. Mama. Mother. Hoe de haaien kwamen. Het bloed. Het donker. Het zinkende schip. Dat een boot van de vijand kwam om mannen op te pikken.

Dat hij van geluk mocht spreken. Iemand had het touw om zijn voet geknoopt. Zo bleef hij hangen. Hoe anderen via zijn lijf naar redding klommen.

Hij als laatste.

Hoe hij meteen werd geslagen omdat hij van vermoeidheid viel.



Hoe de vijand anderen achterliet om nooit meer op te halen.

Hoe in slaap gevallen drenkelingen terug in de
oceaan werden gesmeten. Dat iedereen van de vijand een
koekje kreeg maar dat het zijne naar iemand naast hem ging.

De ene of de andere indo, ze zagen geen verschil. Die schrokke
gulzig. Zijn vragende maag. Allemaal
halfnaakt nat. Met een doekje voor zijn schaamte door oerwoud
en opnieuw een boot. Alweer een boot.
Water om en in de boot. De angst te zinken. Wie slaapt wordt
overboord gegooid.

Dag in dag uit een dodenspoor.

Dag in dag uit. Een dodenspoor.

Dat de vijand niet vertelde dat er na de gouden spijker vrede
was.

Dat het hem verbaasde dat ze niet zo streng meer straftten.

En dat de beulen in de nacht als dieven waren weggeslopen.

Dat iemand zei: de oorlog is echt afgelopen. Maar dat was
vaker gehoopt, gezegd totdat er chocolade uit de hemel viel en
sigaretten. Dozen vol.

Op de radio zong een nieuwe vijand het vertrouwde volkslied
echter niet.

Het blauw was weg. Wel wit en rood.

En dat daarna nog veel meer oorlog volgde.

'Jullie hebben de oorlog niet meegemaakt' hoorden ze vaak hun
mond gesnoerd als ze snakten naar rijst, niet met melk boter
suiker, maar met sajoer rindoe kankoeng kampoeng, desnoods
met alleen ketjap en tjeplok.

Misschien was onze oorlog zo erg nog niet, dachten onze
ouders.

Soedah laat maar. En ze slikten zuurkool als zoete koek.

Zwegen.